

fordítanak arra, hogy azt számottevő költségemelés nélkül, hivatott művészi erők közreműködésével izlésessé, lakályossá, színössé tegyék.

A szépérzék fejlesztésénél, valamint a művészet iránt való érdeklődés felkeltésénél jelentékeny szerepük jut az iskolai faliképeknek is. A régi és új mesterek legjobb alkotásairól készült jó reprodukcióknak — s talán eredeti műtárgyaknak is, melyek többnyire magyarázat nélkül is hatnak — feltétlenül helyük van az iskola falán, ahonnan bizonyosan átvándorolnak a lakásokba is.

Egyéb pedagógiai célzata mellett — például a történelmi érzék fejlesztése mellett — az iskolai falikép legyen művészi is. De a szemléltető oktatás különböző eszközei mellett figyelemreméltó az iskolakönyv, a képeskönyv és a játék artisztikuma is.

Az iparművészeti nevelésben az iparművészetnek a népművészettel való kapcsolatára állandóan figyelemmel kell lenni. Ahol van népművészeti, háziipari hagyomány vagy nyomai fellelhetők, az elemi iskola kézimunka- és rajztanfolyámát ehhez kell alkalmazni, hogy megóvjuk a tradíciót és megtöltsük a gyermek lelkét szűkebb hazája művészetével, megismertessük az ottani technikákkal. Így a nemzeti formavilágba elmerülve, természetükké válik a nemzeti szépségért való rajongás. Nemesak szeretni, gyűjteni fogják tehát a nemzet lelkének, játékos kedvének remekait, hanem az ősi nyilatkozások organikus továbbfejlődését is biztosítják. Mindenesetre pedig olyan gazdag otthonkultúra kifejlődését mozdítják elő, mely legbiztosabb melegágya lesz a magyar iparművészet kivirágzásának.

ÉPÍTÉSZELET ÉS IPARMŰVÉSZELET

Írta: Dr. Lovag YBL ERVIN min. o. tanácsos

Az építészet csak a mostani stílusában vonta le teljesen a változott korszellemnek, a higiénikus és racionális követelményeknek, továbbá a változott építőanyagoknak összes követelményeit. Megváltozott a szellem és az anyag, kell, hogy a forma is tökéletesen átalakuljon. A század fordulója körül még nem érett meg ennyire a helyzet, a szecesszió modernjeinek építészeti újításai csak a felületen mozogtak, az arányokat, a vonalvezetést, az ornamentikát újították meg, de lényegében híven kitartottak a régi elveken nyugvó stílusok mellett. Akkor még nem voltak olyan égetően fontosak a racionális építés követelményei, mások voltak az építkezések pénzügyi feltételei és nem voltak olyan fejlettek az igények sem. Még szó lehetett arról is, hogy az építész nem föltétlenül szükséges díszeket alkalmazzon, csak egyesek voltak olyan bátrak, hogy már a világháború előtt leszámoljanak a modern korszellem követelményeivel. A mélyebben látók megérezték, hogy el kell következnie a gyökeres stílusmegújulásnak, mely nemesak az építészetet formálja át tökéletesen, hanem kihát a többi művészetre is. Nálunk Lajta Béla művészetében jutott kifejezésre ez a törekvés, egyes alkotásai már akkor olyan határozott mértani testekben épültek fel, mint a mostani építészeti művek. Architektúrája határozott előfutárja a mai stílusnak, az ornamentikája a tektonika kereteibe illeszkedik.

Az építőművészetnek ez az átalakulása — különösen kezdetben, a legradikálisabb megoldásokban — nem kedvezett az iparművészetnek. Mikor mindenütt a síma, egyszerű síkok, a praktikumból fejlesztett formák uralkodnak, mikor eltűnt az ornamentika, az iparművészet szerepe is kisebb lett, megjelenése leegyszerűsödött. Különösen kiélezte a helyzetet az építészet domináló elsőbbsége, amit majdnem egy százados ingadozás után visszahódított magának. Ismét az építészet az anyaművészet, neki van a festészet, szobrászat, iparművészet alárendelve, az építészet diktálja a mai stílus alap-

elemeit. Megszűnt a különálló élet, amelyet a materiális szellemet kifejező naturalista-impresszionista festészet és az eklektikus architektúra folytatott a múlt század második felében és amely magában a festészetben és szobrászatban is szakadást okozott a kor szellemét vagy az építészet eklektikus ízlését követő irányok között. Ameddig kizárólag a valószerű természet szemlélet, az optikai benyomás vezette az ábrázoló művészeket, nem lehetett ezeken segíteni, de azonnal megváltozott a helyzet, mihelyt a stíluskeresés vette át az uralmat. A mértani testek értelmében való stilizálás először a festészetben, mint a kor szelleme iránt legérzékenyebb művészetben jelentkezett, hogy később meghódítsa tulajdonképeni birodalmát, az építészetet. A kubizmus a festészetben csak stílusáramlat, átmeneti állapot lehetett, szükségképen visszahatás volt az impresszionizmus laza, szabados optikájára, az építészetet azonban teljesen átalakította. Az architektúra tette látszólag a legmerészebb ugrást, ő számolt le legkövetkezetesebben a bizonytalan stíluselzárásokkal, de egyszersmind ő jutott leghamarabb a biztos révbe is. Olyan alapvető értékű megoldásokat hozott, hogy rövidlátás lenne mostani állapotát a szecesszió idejében való felületi tapogatózással összehasonlítani. Az új stílus megszabadította az építészetet a ráaggatott ornamentikától, visszavezette az alapvető térformákra. Az egyéniség érvényesülését a közösséggel szemben háttérbe szorította, típusokat teremtett, mert — a kor szelleme szerint — az építészet nem az individuum, hanem a kollektivitás művésze.

A művészetek közötti szoros stílusösszhang természetesen nem megy odáig, hogy megszüntetné a naturalisztikus szemléletű festmények, szobrok lehetőségét, de mindegyiket igyekszik a maga stílusában áthangolni. Még nagyobb a hatása az iparművészetre, mely nem dolgozik szükségképen valószerű elemekkel. A figurális és a természetet utánzó motívumokat az iparművészetben könnyen

alá lehet rendelni a tektonikának, sőt ki is lehet kapcsolni őket. Ezért uralkodnak olyan szembe-
tűnően a mai iparművészetben a mértani síkok,
vonalak és formák. Kétségtelen, hogy az új archi-
tektúra teljes meghódolást kíván az iparművészet-
től, de ebben csak a régi termékeny korok hagyomá-
nyait követi. Mindenütt a tektonikus formák
uralkodnak, síma, szabályos síkok határolják a
bútorokat. Oszlop, pillér, pilaszter, párkány kiment
a divatból, mint ahogyan a modern építészeti világá-
ból is száműzték őket. Mellőzték az ornamentu-
mot is, mert elhomályosítaná a síma bútorrestek
tisztá érvényesülését. A formán kívül az anyag
szépsége, kifogástalan megmunkálása és színe a
fontos. Hajlott, ívelt, görbe vonalaknak csak ott
jut szerepük, ahol az anyag természetéből, a
gyakorlati szükségletekből következik, így a fém-
bútoroknál, melyekkel szemben az ellenszenv már
lecsillapodott. Fontos azonban, hogy csak ott
alkalmazzák őket, ahol a helyiség karaktere meg-
engedi. Semmi célszerűségi jelentősége nincs annak,
hogy a meghittséget kívánó szobáinkból szám-
űzzük a fabútort a csőből való székek és asztalok
kedvéért. Utóbbiaknak csak nyilvános helyiségek-
ben, verandákon van helye, mint ahogyan régebben
is használtuk a vashútorokat. Fémből való író-
asztalról, pohárszékről, könyvszekrényről nem lehet
szó, nemesak ízlésünk tiltakozik ellene, hanem
gyakorlati célok sem indokolják létüket.

Kétségtelen, hogy az egyenesek által határolt,
tektonikus jellegű interiőrök ridegek lennének,
ha a szövetek lágysága, az ülőbútoroknak, heverők-
nek, függönyöknek, szőnyegeknek puhasága, melege
nem ellensúlyozná a vonalak mértani egyszerűsége-
t. A bútorok fa- és textilalkatrészeinek sajátos
karaktere most jobban kidomborodik, a formák
nem áramlanak át egymásba, mint régebben.
A tisztán dekoratív műtárgyak szerepe is fontosabb,
mint azelőtt. Egy-egy üveg-, cserép- vagy porcellán-
váza, fémtárgy élete most hangsúlyozottabb, mint
a régebbi, kevésbé leszűrt, kevésbé áttekinthető,
formáktól zsúfolt szobákban. A kvalitások tisz-

tábban jelentkeznek, jobban tudunk örülni nekik,
mert világosabban érezzük, hogy létüket nem
valamely gyakorlati célnak, hanem tisztán a gyö-
nyörködötetés vágyának köszönhetik. Ők képviselik
a mosolyt, a lírát modern lakásunk aláhúzott
prózájában.

Az architektúra által diktált próza azonban föl-
lendül, puritánsága érzelmes lesz, ha magasabb
céloknak állítják szolgálatába. A modern építé-
szet a templomépítésben bizonyítja be kifejező-
képességét, itt láthatjuk, hogy sívárnak mondott
formáival milyen apostoli hangon tud beszélni.
Az utóbbi években az egész világon épült modern
templomok az ókeresztény egyházak bensőséges
hitét, elfogadott egyszerűségét árasztják síma falaik-
ból. És ebben az iparművészet áll híven szolgálá-
tára. Nem is lehet építészetnek és iparművészet-
nek szerepét a mai templomépítészetben egymástól
elválasztani. Mintha az architektúra csak az alap-
hangot intonálná nagyvonalúsággal, melyet az
iparművészet telít meg gazdag tartalommal. A szí-
nes ablak ismét elfoglalja középkori jelentőségét.
Ékkőszerű csillogásában extatikus tűzzel parázsla-
nak a figurális, szent látományok. Oltár, szószék,
padsor, orgonakarzat, gyóntatószék, kép és szobor
a tektonikus formákon belül mind a lélek foko-
zott érzelmi tartalmáról számol be, mely nem
nyilvánul külsőségekben, mint a barokkidőkben,
hanem a test fegyelmességére mögé rejtőzik.

Az a stílus, amely ilyen templomokat tud építeni,
nem nevezhető sívárnak, ridegnek. Gyakorlati ott,
ahol a mindennapi életet szolgálja racionálisan,
de ünnepi ott, ahol felül kell emelkednie az élet
prózáján. Hiszünk a jövőjében, a művészetekkel
való szent közösségében. Hiszünk abban, hogy
az emberiség kollektivitását kifejező általános egy-
formaságát át fogják járni a nemzeti sajátosságok,
amelyek ma még féltősen jelentkeznek, de amelyek
az emelkedettebb feladatok megoldásában már
határozottan kiérezhetők. A művészetek szoros
együttese a megváltozott világból született, ennek
arculatát kell kifejeznie maradéktalanul.

A MAGYAR TÖRTÉNETI MÚZEUM ÉS AZ IPARMŰVÉSZET

Írta: gróf ZICHY ISTVÁN, a Magyar Történeti Múzeum főigazgatója

A Magyar Nemzeti Múzeum új szervezetéről szóló
törvény megszüntette az Iparművészeti Mú-
zeum önállóságát és azt a most létesített Magyar
Történeti Múzeum keretébe osztotta be. Ezt a ren-
delkezést az Iparművészeti Múzeum barátai közül
többen aggódva fogadták, mert úgy vélték, hogy
ezzel a gyűjtemény elvész a művészet számára.

A Magyar Történeti Múzeum egyelőre csak szer-
vezeti szempontból áll fenn. Amíg anyaga, legalább
is annak szorosabban vett magyar része, egy fedél

alá hozható nem lesz, addig vajmi keveset fogunk
azokból az irányelvekből megvalósíthatni, melyek-
nek majd az új felállításnál kellene érvényesülniök.
Mégis úgy hisszük, hogy addig is, amíg erre sor
kerül, célszerű lesz ezekről az irányelvekről a
múzeumbarát közönséget tájékoztatnunk. Remél-
jük, hogy ezzel talán sikerül a magyar iparművészet
barátaikat is megnyugtatnunk.

A szorosan vett Magyar Történeti Múzeum anya-
gának és gyűjtési terének Magyarország és a magyar-